

САНА ОЛОХ

Х а н н а т
1931 оыл алтынны
ыйтан тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙНОМУН УОННА НАРОДНАЙ
ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААБЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 81 (5593)

1981 оыл. От ыйын 7 күнэ
ОПТУОРУНЬУК

Сызната
2 харчы

СҮӨНҮ АҢЫЛЫГЫН СОБОТУОПКАЛААҢЫНКА — БАРЫ КҮҮНҮ!

Сүөһү итинтэ ударнай фронун биллэриллэһэ хаһаайыстыбалар, предриятиелар, учреждениелар, общественность бүтүүнү сүөһүгэ дорооххой уонна сүмэһиннээх аһылыктары соботуопкалааһыҥа эппиэтнэстэрин өссө ордук үрдэттэ.

ХI пятилетка маннайгы сылын сыл агардаах государственнай былланныа ситиһилээхтик толорулунулар. Үүтү, эти атылааһыҥа, сүөһүнү төлөһүүгө кыстык соруттара аһарыллылар. Ити ситиһиэн төрүтүнэн ааспыт сылга сүөһү аһылыгы бэлэмнээһин тэрээһиннээхтик ытыллыбыта буолда.

ССКП обкомун иккис пленумун общественнай сүөһүнү сөптөөх көзүөйдээх дорооххой уонна сүмэһиннээх аһылыктарынан хааччыйар туһунан уурааҕа оройуоннаабы партийнай тэрилтэ активын мунуһаар, райсовет сессиятыгар, исполкомугар дьүүлэһилиннэ. Сүөһү аһылыгы бэлэмнээһин рабочай былаана, графита бигэргэтиллибитэ. Бары тэрилтэлэргэ, сельсоветтарга соруудахтар көмүскэ түэрдиллэһиттэ.

Оройуон хаһаайыстыбалара 1981 сылга 3600 тонна оту, 10700 тонна сиклэһи, 800 тонна ытэһиннээх от мээһинтэ бэлэмнээхтээхтэ. Шефствэ тэрилтэлэр 2287 тонна, сельскэй Советтар 3370 тонна оту, 1000 тонна сиклэһи бэлэмнээр соруктаахтар.

Сүөһү аһылыгы бэлэмнээһин үлэлэрэ оройуон үрдүкүн мөлүтэ тэрээһиннээхтик, бытаанын сабаллылар. Бэс ыйын 26 күнүгэр охсууга иккис эвэно таһаарыллыбыта. Тэрээһин эрдэттэн былааннаахтык ытыллыбатаһын түмүгү от ыйын 3 күнүгэр дээрэ окко маассабайдык кыһын ситиһилиннэ. Ити күн ходуһаҕа 59 эвэно, 578 киһи, 84 трактор тахсыбыттара. Итинник бытаарымы от ситэ илгисин быһаарымы туох да олобо суох. Дыһыннэ баар техника, үлэһит күөс эрдэттэн аттарыллыбыта эбэтэ буоллар ааспыт сылга оттоммотох сирдэртэн оҕустарымы, эбэн аһылыгы бэлэмнээһин көмүскэ сабаланыахтаах этэ.

Үлэһит илин ходуһаҕа тахсыты былырынтытааһар аһыах. Эрлиик Эрстенин аатынан, «Чурапчы» уонна Субуруускай аатынан совхозтар ааспыт сыллааһар иккис үс таһууһун аһыах киһини таһаардылар. Итинник бытаарымы охсуутугар баһаһаһи турутууна 40 тонна от көбүһүннээ, 18 тонна от мээһинтэ бэлэмнэһи.

Сүөһүгэ эбэн аһылыгы бэлэмнээһин эмнэ бытаан. «Чурапчы» совхоз дирекцията от үлэтэ сабаллылар дээрэ отделениеларга эбэн аһылыгы бэлэмнээһинтэ соруудахтары түэрдэһтэ. Сүөһү аһылыгы соботуопкалааһын курдук ураты эппиэттээх хампааньяҕа манник сыһманнаһын сэмэлэниэх тустаах.

Тахсыбыт бытаарылары туоратыҥа, бастатан туран, бары эвэнолары ходуһаҕа таһаартаан үүһүтүтэн көрөн урукку оттоммотох сирдэртэн, өтөхтөрүн охсуууну күөскэ ытыахха. Иккисинэн, шефствэ тэрилтэлэр оттуур сирдэрин чуолкайдаан, төһө кыалларынан технической көмөү оҕорон түөрдүлүбүт соруудахтары толороллорун ситиһиэххэ. Хас отделение, биргээдэ, эвэно биридиллээн үлэһит аһын чопчу соруудахтарда түөрдүһхэ. Эбэн аһылыгы соботуопкатыгар общественноһы маассабайдык таһаарыахха. Тэрээһингэ үлэ оҕорумтуотун үрдэтэр араас формалары киллэрэххэ, моральной уонна материалнай көбүлээһиннэри кыһын туттуохха. Хомуутаабы отууларга ураты болҕомто уурулуохтаах. Культурнай-сырдатар, өргөн, эмн тэрилтэлэрэ быһаччы производствэ үлэһиннэр дьоннору күннэтэ хааччыйахтаахтар.

Сүөһү аһылыгы бэлэмнээһингэ таһаарыллыбыт бытаарылары туората өхсөн дорооххой уонна сүмэһиннээх аһылыктары бэлэмнээһин былааннарын толорууга — бары күүһү!

М. ПАВЛОВ,

ты хаһаайыстыбатын производственной управлениетын начальнига.

Ситиһилээхтик түмүктээхтик

Карл Маркс аатынан совхоз Вахсытаабы отделение үлэһиттэрэ общественнай сүөһү быһылгы кыстыгы ситиһилээхтик түмүктээхтэ. Кыстык устата бириддин борооскуну ортотунан 105 кг онугар 120 кг төлөһүтүлэр, фуражнай ынах ахсыттан 981 кг үүтү маннар, эбэтэ тэлисибэлэрин 61-диги оннан аһардылар.

Кыстык көмүскэ «сараданалар» (старшай Е. В. Пахомова) 1041, «молотенцайдар» (старшай Ф. Н. Шеломова) 1116,

«кэскиллэр» (старшай М. И. Местникова) 1022 кг үүтү маннар тыһынчалаах кирбиин аһардылар. Бичат сүөһүнү төлөһүүгэ оройуонга ыгырылаах Толоон биридгээдэтин звенота (звеневой Н. И. Решетникова) бириддин борооскутун 154 кг улаатыннаран, былырынтытааһар 73,5 килограммынан ордук привели ыла.

Отделение ааспыт кыстыктааһар хас бириддин фуражнай ынахтан үүтү ытыны 501, бирид борооскуттан привели ытыны 60 кг-нан улаатыннара.

А. ВАРЛАМОВ.

Үүт ыамыгар — хаалылааҕа суох!

Бэс ыйын 26 — от ыйын 3 күннэриннээҕи түмүгүнэн

БАСТААТЫЛАР

Бирид фуражнай ынахтан күөскэ ыамыт үүт.

ХОЛТОВО отделениета (управляющий М. П. Луковцев, партийнай тэрилтэ секретара Т. Н. Пестерева) — 9,6 кг.

СОЛОВЬЕВ отделениета (управляющий Д. Н. Собални, партийнай тэрилтэ секретара А. Е. Макаров) — 9,4 кг.

ХАНАХСЫТ отделениета (управляющий М. Е. Васильев, партийнай тэрилтэ секретара И. А. Никитин) — 9,3 кг.

БОЛУГУР отделениета (управляющий А. П. Ефимов, партийнай тэрилтэ секретара М. М. Дюдо-ров) — 9,1 кг.

ХААЛЛЫЛАР

КИЛЭНКИ отделениета (управляющий П. Н. Скрябин, партийнай тэрилтэ секретара И. П. Пономарев) — 4,2 кг.

АРЫЛААХ отделениета (управляющий Е. Е. Борисов, партийнай тэрилтэ секретара С. С. Борисов) — 5,2 кг.

СЫЛАН отделениета (управляющий Н. Г. Михайлов, партийнай тэрилтэ секретара Н. В. Макарова) — 6,2 кг.

Оройуон совхозтарыгар сүөһү аһылыгы бэлэмнээһин 1981 сыл от ыйын 6 күнүнээҕи сводката

СОВХОЗТАР	Үлэһит кыһы аһаһа	Эвэно аһаһа	Ол күнүгэр механика	Охсуу (гектар)	Муһууу (гектар)	Көбүһүн (тонна)		Сиклэс (тонна)		От мээһинтэ (тонна)	
						график	туола	график	туола	график	туола
Кара Маркс	406	32	8	343	20	640	4	170	—	25	—
Субуруускай	146	10	2	172	42	390	—	100	—	25	—
Эрлиик Эрстенин	143	15	1	249	33	440	—	150	—	30	18
«Чурапчы»	128	17	1	258	70	320	36	110	—	—	—
Оройуон үрдүкүн	823	74	12	1022	165	1790	40	53	—	80	18

Государственной статистика оройуоннаабы инспектурага.

Э Б Э Н Э Э Т Э Л И С Т И Б Э

МЫРЫЛА. Субуруускай аатынан совхоз маннаабы отделениетын отчуттара сүөһү аһылыгы соботуопкалааһыҥа көхтөөхтүк турунулар.

Оройуон ааспыт сыллааһы рекордсмена М. Д. Николаев салайар толору механизациялаах звенота 960 тонна бастык хаачыстыбалаах оту соботуопкалааһыҥа көхтөөхтүк турунулар.

Ы Л Ы Н А Н

туопкалыырга эбэтэ-этибэ ылыннан Таастаах соботуоттан оҕустарыны садалаата. Оттон Д. Д. Петров 12 киһилээх көлөмөн оттуур звенота былааннаах отук

10 тоннанан аһарга сорууттанан Үчүгэй Бүтөйгэ иккис охсорууна оҕустаран эрэр.

Отделение моой отчуттара эмнэ ходуһаҕа киирдилэр.

Е. ЕФИМОВ.

Дьоһуннаах сорук

ССНП КК уонна ССРС Министрдарин Совета «Сырһе, уматык-энергетическай уонна атын материалнай ресурсалары көмүскүүрүгэ итиннэ рациональнайдык туһаныла үлэһиттэр дьуһунан» уураах ылыннылар.

Уураахха норуот хаһаайыстыбатыгар баар ресурсалары көмүскүүрүгэ итиннэ энергияны норуот хаһаайыстыбатын бары сүлүүхтэригэр көмүскүүр уонна рациональнайдык туһанар үлэһиттэр бүтүнүгүтүн көрдүтүн туһаныны булгуччу наадалааһын аһараллар. Итиннэ эхэ-техника - техника е к р а и итиннэ структурнай политиканы, капиталнай угуулар политикаларын, саалатта, былааннааһын итиннэ көбүлээһин системаларын, үлэ коллективтарын инициативаларын туһайаахха наада.

Улэһиттэр промышленноһа, ты хаһаайыстыбатыгар, транспортта, туууга, оҕорон таһаарбат эйгэ уонна саалатта бары дьаһалларынан көмүскүүр ийин маассабай хамсааһыннарын тэтиннэ улахан суолтаах. Хас бириддин советскай киһи производствэ уонна олоххо-дьаһахха көмүскүүр итиннэ харыстааһын ийин охсуууга активнайдык ытыах, бу норуот бүтүүнү дьылаатыгар бэйэтин быһаччы кылаатын киллэрэх тустээх.

Чуолаан, көмүскүүрүгэ итиннэ үлэһиттэр уонна ресурсалары рациональнайдык туһаныны туһунан боллуруочу партийнай тэрилтэлэргэ итиннэ үлэһиттэр уонна мунуулаахтарыгар дьүүлээһин көрүлүнэ. Предприятиеларга уонна туугуларга, колхозтарга уонна совхозтарга, учредениеларга уонна тэрилтэлэргэ ХI пятилеткаҕа сырһеу, матырыаал

лары, уматыгы уонна энергияны ороскуоттааһын биллэрдиһи намтаар, тобохтоһууну сарылар, иккис ресурсалары мунутуурдук туһаҕа таһаарар, араас көрүгүтээх сүтүктэри суох оҕорор практикескай дьаһаллары ырытан оҕоруохха.

Партийнай, советскай, профсоюзнай, комсомольскай уонна хаһаайыстыбаннай тэрилтэлэр үлэһиттэр көмүскүүрүгэ итиннэ нымаларын айымнылаахтык көрдүүр көбүлээһиннэрин сайыннарааһыгар уонна өлүүлэригэр, норуот бааһыгар-дуолугар кыһаннаах сыһыаны, олоххо-дьаһахха материалнай сыһаннаастары көмүскүүрүгэ итиннэ итэллэригэр өтүлүннэ. Туһата суох ороскуоттары, ханнык бабар сүтүктэри итиннэ ыһыны-тобууну сорунуулаахтык туоратыахха, көрүмнөөхүн ханнык бабар чаччыларын кытары айаһаһа быһынымайгыны үөскөтүөххэ.

Уураахха бары былааннааһын итиннэ хаһаайыстыбаннай үлэһит-хамнаһын, науканы уонна техниканы сайыннарыны материалнай ресурсалары ордук көбүлүүтээхтик туһаныны итиннэ көмүскүүрүгэ итиннэ дьаһаллар кыһыннарынан олоххо киллэринэ туһуламмыт быһаччы дьаһаллар ыһыллылар.

ССКП ККин Комитета уонна ССРС Министрдарин Совета партийнай, советскай, хаһаайыстыбаннай, профсоюзнай уонна комсомольскай тэрилтэлэр, үлэ коллективтара, рабочайдар, колхозтаахтар уонна итэллэһини ресурсалары көмүскүүрүгэ итиннэ рациональнайдык туһаныны күүһүрдүүгэ бэлэмтэммит дьаһаллары олоххо киллэринэ наадалааһы барытын оҕоруохтара уонна оҕорон ССКП XXVI съездин уураахтарын итиннэ ХI пятилетка соруудахтарын толорууга, советскай дьоннар олохторун уйгутун үрдэтти ылыллыбыт программатын олоххо киллэринэ дьуһуннаах кылааттары киллэрэхтэ диин бигэ эрэл биллэрдилэр.

(ССТА).

Партийдэй
тэрэлтэ олобо

ЭПИЗОДЫ ДЬОН
АНАНЫЛАР

Уралын Эрстийн автомашин саван. Чамсрараар одоогийн бийдэл 2150 тонна орч уулс 750 тонна сийлэн багцан, баруунд. Ний үлдэ үс механизиролоний агардаа. Бирддн колонизацийн үлдэний эвчлэл үсгүйдүүлнүд.

Оттооһун соруктарын
гуһуан бойдууһо: об-
щественность мунһаар
эһэ көрүлүмүһү кө-
сөтө буолла. Биһиги-
лэр моод отустары
көтү буһаһар тирди-
һиллэр.

Сотрудничать вместе
должны уюсхай партией
и уюсхай СССР райо
нуи уюсхай уюсхай
тукумунгуи тукумун
бодуруос уюсхай
Коммунист уюсхай
уюсхай бодуруос
ал бодуруос
дэр, савууны
политический -
уюсхай уюсхай
уюсхай бодуруос

Партиядай бюро хонгуу таагзы отуулалга, фермалар кыйыс мушуктарыгар агитационный үлэи тарйысэр, бичаачы комедонер экиэтэтэх дыһонору аныаһаата. Ол курдук, металлизированнай агардах ээһоларга дом мушктар К. И. Миронов, А. И. Адамов, Р. И. Борисов, аһаанан үлэһини эһебэ А. Г. Адамов, моол отуулалга В. Е. Дьячковский сыйыларын аһаачылар Сайыһыта аһаачы фермаларга политическый үлэи тарйыһаа эһеэтэтэх дыһон эһе сүүһүрдүһүн.

Хонгуутаагь отуулар
формалар кыбыл мунгуу
тарэ рабсчайдары үлэди
түмөр нөдүлүтүр полит
эскай интэр үлэди ым
тар экиннэринэж буо
луктаттар.

С. НИКИТИН.

[illegible]

Комиссия чилиннэра
производственной, ханов
настойчивой тарилгалары
былгачи коммодер снэл
дэл хэстэ дэ сыруулга
лар. Ол курдук комисси
урукку чилиннэра В. А.
Тасова, П. Г. Кирлиан
тарилгалар быһаарыла
ды талорууларын тургуту
лтанын бородуусуу
халгастыбатын элбакти

АКТИВЫ КИЭННИК ТҮМӨН

бэрэбэрлэлэттэр, практикский нэмэлтү овордунар. Ону тэнэ лесопутига, «Сельхозтехника» холбоуука транспорт үлэтин бэрэвэрлэлтүннэгэ юм ниссин чиданнэре активнайдык кытыннлар.

Од эрээр бичигчид
коммолоро кордобулаа
та эппинтээбэт. Прон
водствонн итэн-тонон ко
руу, аналитотаймол, реф
дэлэр түмүнтэрийн килс
тинга туруоруу, нэсгүбү
итэжостари туратар дэ
баллары ниллэрийн билл
гин да кыаллыбат. Вис
тапааннай комиссион ороо
нор болуруостари алдэ
тэр. Ол үрдүгүн комис
сийн үлэнтэр алын хизн
ни тардыллыбат.

Оройуон промислов
ственнай коллективтар
бородууһууһааы сифору
уонна баатары биллэ
нарын толорон иһэллэр
Ол аразы орто хамна
үүһүүтүн уонна үлэ оҥ
рутуота үрдээһини дү
рүтүтүһэрэи кылааһы
та. Итиннэлээ кылааһы
һидэни олохтоһуохтаа

Капиталист тугуу
мытар тырыштырса, ба-
данынча эбсе ыраахы.
Кыра да, улахан да, ы-
малдаах тутар-татар ы-
ларга сметнай-техникага
документадилары эрдэ-
төн болгоннорго, бирма-
тыгар үлүн таба тэри-

**СОВЕТСКИЙ
ТУГУУ**

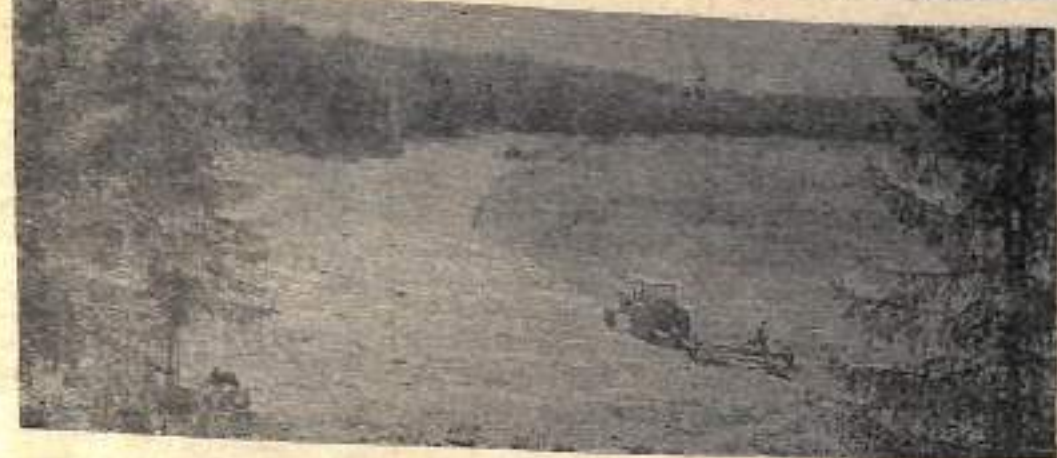
Инооха, тугуу хваачыста-
батыгар улахан болгом-
тону ууруоха.

СОВЕТСКИЙ
ТУТУУ

Инэххэ, тутуу хвачысты-
батыгар уяхан болсон-
тону уурхохэ.

Тутар тарихчылар тутар-тайгар үлзүлөрүн көз-мөзбө үрлүткүчүдөр نام-таан ишар. Ол курдук, «Якутский край» тутар-тайгар улааныга үс сылта произвождетте көзүмүн 45 бырышманын аччатта.

Халдгайысты баян аял
хэмжиган тутууга ураты
болонто тууралара ма-
да. Союзостар производ-
ственной объектары тэг
олорор дмэлэри эмнэ
тутуохтаахтар. Ордун
позицияны тигиһээх до-
лэри фермалар тастары-
сар тутуохта. Итинэн

ҮЛЭНИТ ДЬОННУУН КӨРСҮҮҮ

Ходуһаттан репортаж

Сир кырса сааскыттан да күөх буолан, бу кэлин түпүтэлээбит ардактартан от көхтөөхтүн эрө аньан эрэрэ айаннаан истэххэ харыхха тутта бырабыллар. Кэрэ бэйлээх сибонкилэр, сир-дойду күндүттэн-күндү киэртөл симэхтэрэ биһиги буолабыт диэбиттин ардыгар күүһүрэн ылар синкиэр тылтан ордуу тонхолдуһаллар, сүгүрүйбөхтөөн ыларга дылылар. Бу Карл Маркс аатынан совхоз Төлөй Дирингээри биригээдэтин опыттаах механизатор Василий Васильевич Коркин салайар толору механизациялаах звенотугар айан

маан иһэбит. Кэрин тыаларга нэбэ чуор куолаһын, нэбэ нэбэ сиһымыларга күөрэгэй дырылас ырыатын, чаранга хатыг сибирдэрин суугунаас тыаһын сөргүн истэбит, тэҥнэ тыаларга мугунча дыргыл сытын өрүүһүспүтү, тыһымахтаан ылабыт. Саха сирин самаан сайына дьин-тахчы кэлбитин илэ харалхытынан дээ көрөн дьиниэхтик дуоһуабыт, уоскуйабыт.

Массыма трактор тодута сүүрбүт бэрт куһаң суоллаах иннигэрай тыаны мүчү түбээт ортодугар күөлээх кинэ

ходуһа үрдүн сымыр таянары сыһытарбыт. Артыһым, омон-тотол муһутаан, отчуттар аһас хайа оттүгэр сылдылларын көрө өхсөр. Иһим ыһытын хоту көрбүтүм куулаа өхсөрдүрү холбоомут иһи МТЗ трактор, бэйэ-бэйэлэрин куутуһарды өтдөрөгөнөһөн, күөх ыһаасын оту тэн көккөнөн тэлтэте одустара сылдыллар эбит.

— Бу Виз Өлбүт диэн аһаас, — диір старшайдара С. Е. Максимов. — Одуһтарыны от ыйын 2 күнүттэн саалаабыһыт. Воруобалааһыҥна техникабыт син үлэтиэх, сезом-мутун соччо улахан эрэйэ суох түмүтэтэх курдук. Туох билэр, «сааһын тутуһан ооньһооботуй!» диэн нуучча өһүн хоһооно этэринин, кэлин хайдах буоларбыт биллибэт. Ол эрэри, уруһу сыллар кыһарданырыттан кэһэйбит буоламыт, оҕосто, көрүһө, хааччына сатаатыбыт. Омон социалистическай куоталаһыҥа атын механизированнай эвенолартан хаалсыбат бадалаахпыт. Бүгүн минин кытта быраатым Михаил одустара смдыар. Кини, дьининэн, волокушаа анамыта, Валигин одустарыттан атын үлэбит да суох курдук. Туох буолуой, бары даһаны оттоо-

һун ханын баһарар үлэтин баһылырбыт, куһаанын талаһ эттэххэ, киһи ыһыдыарына бэйэ-бэйэбитин иннигэһе суох солбурсарбыт наада. Оччотуна эрө ыһымыт эбэ-һээтэлтибэбитин толорор ыһахтаахпыт.

Ити курдук одустарааччылары кытта астына көпсөтинэн баран салгы айаныһыбыт. Ким барыта «Ханна, тодо бардахтарай?» диірэ чакчы. Көрүбүт дьоммут эвеновой В. В. Коркины көрсөн көпсөтинэн аһарытыһар, баһар туту эһэ алдас көпсөбүтү буолуо диэбитин, көрдөспүтүрө. Салаааччыларын эвено атын массымыларын эссе төгүл көрө-истэ, бэрэбизр-һалыа, бэрйэ сырыттарына көрсөбүт. Киһибит иннигин хайа иһи ардынан одустарааччыларбытын көрсө одустулар диэбитин көрө-истэр. Сыһыа уоскуйан, дээ наһылыччы көпсөтөр.

— Бүгүн баһчаны-оччоно оҕордубут диэн өһнөрбүт суох. Уруһу сылларга механизированнай анардаах эвеноно салайар эһим. Вилэргит буолуо. Быйыл бу саҥа толору механизацияда кинирдибит. Барыта тохсуобут, 6 трактордаахпыт. Стогометельгэ П. Н. Хомотанов, волокушаа М. Е. Макси-

мов итиннэ бэйэм, охсууга С. Е. Максимов уонна быйыл орто оскуоланы бүтөрбүт Максим Коркин, муһыарга А. В. Коркин, Д. В. Хомотанов үлэтиһикт. Аһы түсчүт уонна рабочай (повар, хоһуурдары сытыһылааччы) наада. Ылааһымыт 800 тонна, ону 5 бырыһыанынан үрдэтэргэ эбэһээтэ-дистибэ ыһааныбыт, омон 630 тонна дороххой аһылыгы бэлэмниир сорунтаахпыт. Итиннэ толорор тутуһар баар ис кыахпытын муһуутуурдун туһанар бадалаахпыт. Ол иһин оттооһун үлэтин бары ыһааларын хас биридирбит иннигэһе билэр буоларыгар, үлэ дьиссиплинытын, режимни ыһааһахтык тутуһууга сүрүн болдомтобутун уурабыт.

Отчуттардыын истинин көрсүһөн, көпсөтинэн араһсабыт. Кэһиниһиттэр биллэһи кэм модуу техникаларын тыастара үлэ муһыкатын биһир күүс дүүрүһүтэ хааллылар.

Таһаарыһаахтык үлэһэн быйыгы быһаччы аһааччылар!

С. АЛЕКСЕЕВ,
хаһыат аналл. көрр.
Снимоктарга: үһээ —
хатымаһ кэһиһр, аһаараа —
одустарааччы Максим Коркин.
П. Овонешников фотолара.

КҮРГҮӨМНЭЭХ СУБУОТУНЬУКТАР

Ааспыт субуотада уонна баскыһыаннааҥа ороһуон үрдүнэн сүөһү аһылыгын соботуопкалааһыҥна, совхозтарга о.д.а. үлэлэргэ общественность күргүөмнээх субуотуньуктара буолулаахтылар.

ХОПТОҕО. Манна иһи күн устата 112 киһи дулда быһытыгар, лабыкта хоһууутугар, сиилэс траншеятын ыраастааһыҥна, о.д.а. үлэлээтилэр. Субуотуньук күүһүнэн 60 тонна дулда, 7 тонна лабыкта, сиилэс траншеятын маһа бэлэмнэнэ.

Ордуһ үчүгэйдик суут-сильеһтиһэ органнырын, олохтоох орто оскуола, дыаһыла-сад, баһыһа, о.д.а. төриһтэргэ коллэктивтар үлэлээтилэр.

М. ФИЛИППОВ.

УҔУН КҮӨЛ. «Чурапчы» совхоз маннааһыот-делениетыгар оройуон киһиниттэн шэфтээхтэргэ «Сельхозтехника» холбоһугун, интернат-оскуола, «Якутмелиово д.с.т.р.о.й» мехучастогун, сибээс оройуоннааһы уездын рабочайдара, сулууспалаах-

тара, инженерней-техническай үлэһиттэргэ тэрээһиннээхтин көмөлөстүлэр.

Шэфтээхтэр 85 тонна күөх дулданы быстылар, 4 тонна лабыктаны хоһууһун туттардылар.

К. МАКАРОВА.

ХАҔАХСЫТ. Сүөһү эһин аһылыгын бэлэмнээһингэ общественность 51 представителэ 5 автомашиналаах көхтөөхтүк үлэлээтэ.

Субуотуньукна ордуһ үчүгэйдик «Якутколхозстрой» ТМУ-тын коллэктивтыттан тахсыбыт 16 киһи кытыһа. Субуотуньуктааччылар Үөт диэн сиргэ 50-ча тонна дулданы быһан, 30 тоннатын Үгүөлэ ферматын таһыгар адалан сүөнээтилэр. Биһир автомашина тутуу маһын таһыһа сырытта.

Д. ЭВЕРСТОВ.

Ким оттуур, ким күүтэр

Бэһээһини турутуһан «Чурапчы» совхоз Түө-йэтээри биригээдэтигэр Дмитрий Петрович Никифоров салайар көлө-һили эвеноһун отчуттара 26 тонна оту кэһинэн социалистическай куоталаһыҥа совхозна бастаан иһэллэр.

Эвено үлэһиттэргэ субу күннэргэ тэһимнэрин өс-сө эбөн, графигы тутуһарга дьулуһаллар. Кини-ларга охсууттан муһыуу, муһыууттан кэһини хаалбатын тутуһар сүрүн болдомтоһун уураһаллар. Ол иһин үлэ дьиссипли-

ныһын, режимни хаал-баннаабанка тутуһаллар.

Ол эрэри В. С. Овонешников эвеноһун аттары Аммаа оттуу ин-рээһинлэргэ бэрдэрбит-тэ уонна шасси тракторы биэрнэх буолан ба-ран, күн бүтүнүгэр дьэ-ри суох. Омон эвено от-чуттара 5 буолан иһин-нэн охсоллор, үлэ үөтэ-лээбэт буолан салаалара түһэн сылдыар. Отделе-ние салаатата шасси-лары биэрэ охсоро наада.

П. ЛЕВЕДЕВ,
биригээдиһр.

Сүөһүгэ—бастын хаачыстыбалаах дэлэй аһылыгы

ОТ, СИИЛЭС ИНЭМТЭТЭ

Сүөһүгэ бордодуһуһа-ны биэрэр уонна ор-ганизмы толоруһар энергия соботоһ источникын аһылык буолар. Сүөһү организмнар аһылык дьини бөйөһүнэн буолба-на, киһиэхэ баар химическай веществолар ингал-лэр. Сүөһү организмнар, кини эһигэр-хаһыгар те-һенөн элбэх химическай веществаһы биэрэр да, аһылык соччоһон ордуһ интэһтэлэх буолар.

Ол иһин сүөһү аһылы-гын бэлэмнээһингэ хаачыстыба улахан суолта-лаах. Билигин совхозтар-га оһоһуһаллар аһылык сүөһү интэһтин көрдөһү-лэригэр ырааһынан эппиэттээбэт.

Онуһ пэһилетка устаты-гар республика совхозта-ра сүөһү аһылыгын — 60—70 бырыһыан, ол иһигэр интэһтэлээхтэри-нэн 30—40 бырыһыан, буһумтуо протеһынан 40 бырыһыан хааччыһан кэл-лэлэр. Оту бэлэмнээһин технологията кэһиллэри-тэн 1 килограмм аһылык-на баара эрэ 35—40 грамм протеһи, 5—12 миллиграмм каротин баар буолар. Оттон фосфора 1,4—1,8 бырыһыан буо-лааччы. Итиннэ таһыһан биһиги сүөһүгэ бэрт аһы-һах уотурбаны уонна сиилэһи биэрэбит. Бу усулуобуһада кураһаах аһылык рационуттан 8—11 бырыһыана протеһи буо-луохтааһыттан, биһиэхэ баара эрэ 5-8 бырыһыан, протеһиһаах буолааччы. Итинтэн да көрдөһө сүө-һү аһылыгын соботуоп-калааһыҥа анардас аһ-саан эрэ оттуһ экинэри-тэһэ, хаачыстыбаны бил-лэрдик туһарыһа ула-хан болдомто туһаһыл-дыахтаах. «Тыһа хаһа-һыстыбатын туһуһан уос-

сайыһан эттэххэ, манна норуот хаһаһыстыбатын атын да салааларыгар туһар сүрүн проблема—көдүүһу уонна хаачыс-тыбаны үрдэтиһ пробле-мата туһар».—диэн эппи-тэ ССКП XXVI съез-дингэр таһаарыһ Л. И. Брежнев.

Специалист сүбэтэ

Аһылык хаачыстыба-тын үрдэтин проблематын быһаарыһа соботуопка-лар аһылыктар интэ-һолэрин таба сыһаалаа-һын улахан суолтаах. 1977 сыллаахха ССРС-на аһылыктары сыһаалааһын официальной система кыллариллибэт. Ити систе-ма быһыһыһан, от, сенаж уонна сиилэс 4 кылааска, от изэһкэтэ 6 кылааска араарыллан сыһааланаллар.

Сүөһү интэһтин Бүтүн Союзтааһ институтун быһаарыһыһан, хаачыс-тыбатыттан көрөн сүөһү аһылыгын интэһтэһ ман-нык быһаарыллар:

От 1 килограммга баар (бастаһ колоннаада аһы-лык, киһиһэ—протеһи единнигата граммынан).
I кылаастаахха 0,47 42,5
II кылаастаахха 0,42 37,8
III кылаастаахха 0,36 32,7
Кылааһа суохха 0,28 25,5

Сиилэһэ уонна сенаж-ка аһылык кылааһыттан көрөн аһылык единнигата уонна протеһи аһсаана, даһпа уларыһар. Холо-һур, 1 килограмм сиилэс-кэ 0,18 аһылык единни-гата уонна 15 грамм бу-һумтуо протеһи баар буоллаһына, кылааһа суохха аһылык единнигата 0,09, буһумтуо протеһи

7,5 грамма дьэри түһэр.

Республика үгүс со-һоһтарыгар аһылык хаачыстыбата бу үһээ көр-дөрүлүбүт системанан кыһаһан учуоттаммат, ол да иһин уосһай соботуоп-калар аһылык аһсаана кини интэһтин кытары сөһтөөхтүк дьуэрэллэл-либэт. Үгүс совхозтарга аһылык интэһтин бы-һаарыһа хаачыстыбата быһа тарыһан көрдөрү-лэр: холоһур, окко 0,42, сиилэһэ 0,17, сенаж 0,35 аһылык единнигата, дьин үрдүттэн ыһыллар. Уосһай түһүнэ соботуоп-калар аһылык интэһ-тэ итиннэ үрдэтиһэн көрдөрүллэр. Ол да иһин үрдүттэн сыһаалааһын соботуопкалар аһылык хаачыстыбатын үрдэтин иһин охсуһууга көмөлөс-пөт.

Итинтэн хаһаһысты-баларга бэлэмнээр от, сиилэс уонна сенаж аһ-саанын киһилэр хаачыс-тыбаларын кытары ыһса дьуэрэллэр хаһаһи да наада. Оччотуна биһиги общественная сүөһүнү, төһө интэһтэлэх аһы-лыгын хайдах хаачыс-тыратыһ көстүөһэ. Со-ботуопкалар аһылык аһ-саанын хаачыстыбаны кытары дьуэрэллэн көрөр буоллаһа, нэлэр отту-гэр отчуттар үлэ хаачыс-тыбатын туһарыһа ор-дуһ дыһаһардаах буолуох этилар. Ити түбэлтэһ киһилэргэ үлэ төлөбүрүн оһорууга уосһай түмүк хаачыстыбата эһнэ учуот-таныахтаах.

Аһылык химическай аналиһыттан көрөн иһи интэһтэлэх вещества-рын коэффициентин таһаарыллар. Итиннэ химическай лабораториялар, тыһа хаһаһыстыбатын про-изводственная управле-

ниеларын уонна совхоз-тар специалиһтар үчү-гэйдик билэллэр. Вэлэ-нээх специалиһтар аһылык интэһтин коэффициентни таһаарыһын оһорор ыһахтаахтар. Вэлэмнэм-мит аһылык хаачыстыба-тын аһылык единнигаты-нан уонна буһумтуо про-теһыһан таһааран ба-ран киһини туттаах кы-лааска кылларыллар. Эс-көһүн соботуопкалааһыт от II, III кылаастаах эбэ-тэр кылааһа суох буолла-һына киһи төһө интэһ-тэлэһи быһаарар интэһ-тэн I кылаастаах окко эһнэ анал коэффициентин та-һаарыллар. Атын кылаас-таах оттору I кылаастаах окко тэһнээһингэ ма-һык коэффициент тутту-лар: II кылаастаахха — 0,8936, III кылаастаахха — 0,7860, кылааһа суох-ха — 0,5958. Оттон сии-лэһэ II кылаастаахха — 0,8889, III кылаастаахха — 0,7222, кылааһа суох-ха — 0,5000. Итиннэ коэф-фициһыһан таһаарар буо-лаһа, биһиги обществен-ная сүөһүнү төһө интэһ-тэлэх аһылыгын хаачыс-тыратыһ чуолкайдик көс-төн таһсар. Оччотугар туттаах отделение, фер-ма сүөһүттэн төһө со-ботуопкалааһы ыһаа эһнэ эрдэттэн сыһсаһа суох учуоттаныһан сөһ.

Оту уонна атын даһа-ны аһылыктары бэлэм-нээһингэ быһааны толо-рууга Сүөһү интэһтин Бүтүн Союзтааһ инсти-тутунан оһоһуһуһуот систе-маны олохтооһун инни-китин аһылык хаачыс-тыбатын иһин охсуһууга улахан туһалаах буолу-ур. Оттон хаачыстыба үрдэһинэ сүөһү боро-дуһуһуһаһын үрдэһинэ быһаччы оруулаах буо-лара чакчы.

Н. СИДОРОВ,
биологическай наука
кандидата.

